

بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهری با تأکید بر شاخص‌های

محیطی (کالبدی) و اجتماعی (نمونه موردی: شهر ایلام)

مسعود صفائی پور^۱، فاطمه پیری^۲، سعید امانپور^۳ و علی شجاعیان^۴

چکیده

هدف این تحقیق، بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر ایلام با تأکید بر شاخص‌های محیطی (کالبدی) و اجتماعی است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی است، داده‌های موردنیاز از طریق منابع اسنادی و میدانی گردآوری و با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و SPSS و با به‌کارگیری آزمون‌های پیرسون و روش رگرسیون چندگانه توأم انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه، تمامی شهروندان (زنان) شهر ایلام بوده که در این میان ۳۵۰ نفر با استفاده از فرمول کوکران و براساس نوع نمونه‌گیری سهمیه‌ای انتخاب شده‌اند. در این پژوهش، به ارائه مدل تحلیلی ۵ سطحی از شاخص‌های مؤثر در امنیت محیطی شامل: نظارت، ورودی و خروجی، قلم روپایی، مدیریت و نگهداری و امنیت فیزیکی و در بخش شاخص اجتماعی نیز ۵ متغیر کنترل نابهنجاری و نظارت اجتماعی، تراکم جمعیت، آشنا بودن فضا، تصاویر ذهنی از فضا و تعامل اجتماعی در ارتقای امنیت شهری پرداخته شده و برای تعیین معیارها و زیرمعیارهای موجود در مدل، از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. همچنین، پرسشنامه دارای ۲۶ سؤال در هر بخش (ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی) با توجه به تحت پوشش قرار دادن موضوع و حیطه مورد مطالعه است. نتایج آماری آزمون‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای نهادهای کنترل و نظارت و ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های اطراف پارک رابطه مثبت و مستقیم با احساس امنیت زنان دارند. تحلیل رگرسیون نیز نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای نهادهای کنترل و نظارت و ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و درنهایت، کاربری‌های اطراف، در تبیین میزان احساس امنیت زنان سهم عمده‌ای داشتند و مقدار تبیین به‌دست‌آمده نیز ۸۲ درصد است.

کلیدواژه‌ها: امنیت زنان، پارک‌های شهری، شاخص‌های محیطی و اجتماعی، شهر ایلام.

^۱ دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران: safae_m@scu.ac.ir

^۲ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران، نویسنده مسئول:

^۳ دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران: amanpour@scu.ac.ir

^۴ استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران: shojaian@scu.ac.ir

بیان مسئله: اگر فضاهای موجود را به دو دسته فضاهای زیر سقفی و در هوای آزاد تقسیم کنیم، فضاهای داخلی و به اصطلاح زیر سقفی‌ها، باید ویژگی‌هایی نظیر لزوم حفظ خلوت و انزوا را داشته باشند و برعکس، فضاهای خارجی یا در هوای آزاد، محلی برای تعاملات اجتماعی، در معرض عموم قرار گرفتن و فضاهایی قابل تجربه و به‌طور مساوی، برای همه در جهت زندگی سالم باشند و البته، همان‌طور که یک‌خانه و همه فضاهای داخلی آن، پناهگاه امنی برای خانواده و مهمان‌ها فراهم می‌کند، شهر و فضاهای آن‌هم باید ایمن و امنیت را به‌طور مشابه برای همه ساکنان و ناظران فراهم کند (هیل^۵ و ریچل^۶، ۱۹۹۹: ۲۳). عده‌ای از صاحب‌نظران شهرسازی اعتقاد دارند رویکردهای مسلط و قوانین شهری باعث ایجاد تبعیض‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سنی و جنسی میان شهروندان می‌شود. برای مثال قوانین و مقررات منطقه بندی و کاربری زمین، شهر را به مناطق مختلف جاری، مسکونی و غیره تقسیم می‌کند و بر اساس چنین تقسیم‌بندی‌هایی، مردان بخش غالب فضاهای عمومی و فعال شهر را در اختیار می‌گیرند و نواحی خصوصی‌تر، از آن زنان می‌شود (پاپلی یزدی، ۱۳۸۲: ۵۲). وجود امنیت در محیط‌های شهری یکی از الزامات اساسی کیفیت زندگی محسوب می‌شود (پاپینگ غراوی، ۱۳۹۰: ۴۶)؛ بی‌تردید پارک‌ها یکی از کاربری‌های مؤثر در کیفیت فضایی مناطق شهری به شمار می‌روند که با گسترش و متراکم شدن بیش از پیش شهرها بر اهمیت آن‌ها افزوده می‌شود. مدیریت پارک‌های شهری در سطح کشور رویکردی سنتی دارد. در رویکرد سنتی به علت حاکم بودن نگرش پس از وقوع حوادث، خسارت‌های جانی و مالی در پارک‌ها زیاد خواهد بود. بنابراین، تغییر ساختار مدیریت به مدیریت سیستماتیک ضروری به نظر خواهد رسید (طاهرخانی، ۱۳۸۱: ۹۳). حوادث اخیر در پارک‌های شهری به دلایل گوناگون از جمله فقدان کف‌پوش مناسب، وجود وسایل بازی با زوائد تیز و خطرناک، استفاده از لامپ یا سیم برق بدون ملاحظات ایمنی در آب‌نمای پارک‌ها، نبود امکانات امدادی در پارک‌ها و غیره، موجبات نگرانی‌هایی را فراهم کرده که از دیدگاه اجتماعی بسیار حائز اهمیت است (احمدی، ۱۳۹۱: ۳۴). از آنجایی که مهم‌ترین هدف متخصصان و مسئولان شهری، ایجاد رفاه و آسایش شهروندان است، لذا احساس امنیت از مهم‌ترین مقولات موردتوجه متخصصان برنامه‌ریزی شهری در چند دهه گذشته بوده است. در این میان، فضاهای سبز شهری به‌ویژه پارک‌های شهری از جمله مؤلفه‌هایی هستند که ناهنجاری‌های اجتماعی در بستر آن‌ها به وقوع می‌پیوندند. با تأکید بر مسائل زنان شاید بتوان گفت شهرها آینه تمام‌نمای تبعیض علیه زنان به شمار می‌روند. توجه به نیازهای زنان در برنامه‌ریزی و طراحی فضاهای شهری به معنای به رسمیت شناختن و دعوت آنان به حضور در این فضاها و نهایتاً اجتماع است که می‌تواند بستری برای تأمین و امکان مشارکت برابر همه گروه‌های اجتماعی و استفاده مناسب از توان آن‌ها تلقی شود (ستوده، ۱۳۹۰: ۶۵). شهر ایلام به‌عنوان مرکز استان نیز از این قاعده مستثنی نیست و احساس امنیت زنان به‌ویژه در فضاهای عمومی، مسئله‌ای است که به بررسی و پژوهش نیاز دارد.

اهمیت و ضرورت تحقیق: در جهان امروز، جمعیت رو به رشد و در حال توسعه شهرنشینی، وابستگی انسان به محیط‌زیست، منابع طبیعی را افزایش داده است، پس حفظ فضای سبز به‌عنوان یک بخش از این منابع یکی از فعالیت‌های مهم شهرها است. امروز در جوامع پیشرفته، «جایگاه زنان» به یکی از نکات اصلی طراحی شهری بدل شده است؛ به‌گونه‌ای که خواستگاه آنان در

^۵. Hille

^۶. Rachel

زمره شاخصه‌های اصلی طراحی به شمار می‌رود. توجه به حضور فعال زنان در دامنه فعالیت‌های روزانه، زمینه‌ای را می‌طلبد تا به راحتی بتوانند به فعالیت‌های روزانه خود بپردازند. نقش فناوری در زندگی و افزایش جمعیت، انسان را مجبور به پیدا کردن روش‌های مختلفی برای تحقق نیازهای خود کرده (جان^{۳۷}، ۲۰۱۰: ۲۶). اصول طراحی فضاهای شهری در زمینه فراهم کردن امنیت محیطی به صورت کلی تمام اقشار جامعه را مد نظر قرار می‌دهد، ولی نکته مهمی که گاه از دید طراحان پنهان می‌ماند، توجه به جنسیت افراد در بهره‌گیری از فضاهاست؛ چه بسا فضاهایی که به راحتی برای جنس مذکر قابل بهره‌گیری است، ولی برای جنس مؤنث کارایی چندانی ندارد (رضوان و فتحی، ۱۳۹۱: ۳۹۷). شهر به عنوان کانون تمرکز انسان و فعالیت‌ها، برای اینکه بتواند پایداری خود را تضمین کند، چاره‌ای جز پذیرش ساختار و کارکردی متأثر از سیستم‌های طبیعی را ندارد. احساس امنیت با توجه به خصوصیات جنسی نیز متغیر است و توانایی جسمی و قدرت دفاع شخصی نیز به نوعی دریافت انسان از امنیت را تحت شعاع قرار می‌دهد. بر اساس ضوابط ایمنی، فضاهای عمومی (مطالعه موردی پارک) باید به گونه‌ای طراحی شوند تا توسط تمام افراد قابل استفاده باشند. اهمیت موضوع امنیت در تمامی سطوح گسترده علم امری بدیهی است (علیدوست، ۱۳۹۲: ۳۲). می‌توان گفت امروزه تحقیقات موجود در رویکرد جنسیتی در بحث امنیت فضاهای عمومی شهری بسیار مختصر است و بنا به اطلاعات موجود، در کشور ما مطالعه‌ای جامع در این زمینه صورت نگرفته است. اما اهمیت مطالعه در این زمینه به این دلیل است که در واقع، ارتقای امنیت زنان در فضاهای شهری منافع اجتماعی و اقتصادی زیادی را در پی خواهد داشت؛ چراکه حس امنیت تنها یک مقوله مربوط به زنان نیست و اگر زنان احساس امنیت کنند، مردان و در مجموع، فضای عمومی جامعه را نیز تحت تأثیر قرار خواهند داد. ضرورت و اهمیت بررسی این موضوع هنگامی آشکارتر می‌شود که امکان تحرک می‌تواند شاخص تبعیض اجتماعی باشد و کسانی که محدودیت جابجایی دارند از مشارکت فعال باز می‌مانند و نبود امنیت برای زنان، چه واقعی و چه بالقوه سبب می‌شود که زنان نتوانند شهروند تمام‌عیار به شمار بیایند و به راحتی در زندگی عمومی مشارکت داشته باشند (زنجانی زاده اعزازی، ۱۳۸۱: ۳۸). به علاوه، برنامه‌ریزی برای یک فضای شهری بدون توجه به امنیت آن، افزایش هزینه‌هایی چون روزآمد ساختن یا بهنگام کردن آن با استفاده از تجهیزات ایمنی و افزودن بر تعداد کارکنان امنیتی را در پی خواهند داشت (اعتماد، ۱۳۸۷: ۲۸۷). شهر ایلام به عنوان یکی از شهرهای کشور و مرکز استان در دهه‌های اخیر از یک سو شاهد رشد سریع جمعیت و از سوی دیگر، عدم توانایی در ایجاد مراکز خدمات‌رسانی از جمله پارک‌های شهری به علت مشکلات مالی نهادهای ذی‌ربط و با نداشتن فرصت کافی جهت خدمات‌رسانی، موجب دگرگونی روابط متقابل انسان با محیط شده است. از جمله این مشکلات می‌توان به مکان‌یابی و توزیع نامناسب کاربری‌ها به دلیل ماهیت کوهستانی بودن و کمبود فضای کافی برای احداث پارک‌ها و فضای سبز اشاره کرد. در این میان، کاربری فضای سبز با مشکلاتی همچون عدم استقرار و مکان‌یابی صحیح در سطح شهر، استفاده از فضاهای نامناسب، عدم رعایت هم‌جواری، عدم توجه به سرانه‌ها، استانداردها و غیره رو به رو شده است. لذا در این تحقیق سعی شده است تا با بررسی تأثیر هر یک از کاربری‌های شهری و شاخص‌های محیطی و اجتماعی، بر احساس امنیت زنان و همچنین تأکید بر اهمیت سیاست استفاده از کاربری‌ها و فعالیت‌هایی متنوع در برنامه‌ریزی کالبدی، پیشنهادهایی جهت بهبود الگوی برنامه‌ریزی شهری ارائه شود. در این راستا، در این تحقیق سعی کرده‌ایم تا پس از بررسی مفاهیم مربوطه و مطالعات انجام‌شده در رابطه با امنیت زنان، شاخص‌های تأثیرگذار بر ارتقای امنیت زنان در فضاهای شهری را بررسی کرده و راهکارهایی جهت طراحی فضاهای عمومی شهری با رویکرد افزایش امنیت عینی و ذهنی زنان ارائه کنیم.

اهداف تحقیق: هدف اصلی این پژوهش بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر ایلام با تأکید بر شاخص‌های محیطی و اجتماعی است. از دیگر اهداف تحقیق می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- شناخت وضعیت پارک‌ها از لحاظ امنیت و دستیابی به وضعیت کلی احساس امنیت (زنان) در پارک‌های شهر ایلام.
- شناخت میزان تأثیر عوامل مختلف بر روی احساس امنیت زنان و دستیابی به مناسب‌ترین پیشنهادها برای اصلاحی و الگوهای محیطی برای افزایش امنیت زنان و کاهش ناهنجاریهای اجتماعی؛ به‌گونه‌ای که قابل انطباق با ویژگی‌های کالبدی- فضایی پارک‌ها باشد.
- درواقع این پژوهش، رابطه بین شاخص‌های امنیت اجتماعی و محیطی را در خصوص احساس امنیت زنان بررسی می‌کند.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق

لازم به ذکر است که از نظر پیشینه تحقیق، با توجه به جدید بودن موضوع امنیت شهری زنان، منابع تحقیقاتی موجود بسیار محدود بوده و می‌توان گفت تاکنون در زمینه بررسی امنیت زنان در پارک‌های شهری، پژوهش‌های محدودی انجام گرفته است و یافته‌های در دسترس، در حد اشاراتی در پژوهش‌های دیگر که عمدتاً مربوط به سایر نقاط جهان است؛ اما به‌صورت مستقل تحقیقاتی پیرامون ملاحظات ایمنی انجام شده که در زیر به نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌شود:

ویلیامز^۸ (۲۰۱۱)، به بررسی مدیریت پارک‌های شهری در ساسکاتون کانادا پرداخت. در این مطالعه، ۱۵ شاخص بررسی شد و برخی از مهم‌ترین شاخص‌های مرتبط با مسائل بهداشتی، ایمنی و محیط زیستی در این مطالعه به کار برده شده است. نتایج نشان می‌دهد میزان مطلوبیت شاخص‌های مورد بررسی در پارک‌های منطقه‌ای مرکز شهر نسبت به پارک‌های حاشیه و محله‌ای بهتر است و عوامل خارجی (برون‌زا) مسئول افت فعلی و عملکرد ضعیف پارک‌ها به شمار می‌روند.

موون و همکاران^۹ (۲۰۰۹)، کیفیت ۱۷ پارک شهری در شیکاگو و انتانا را ارزیابی کرده‌اند. آن‌ها رسیدگی و نگهداری پارک‌های شهری را به منزله شاخصی برای درک ایمنی و بهداشت منظر پارک بررسی کردند. نتیجه بررسی‌ها این بود؛ مکان‌هایی که رسیدگی بهتر و نگهداری منظم در آن‌ها انجام می‌شود و پوشش گیاهی متنوع‌تری دارند، از ایمنی و بهداشت بالاتری برخوردارند و به تبع آن باز دیده کننده بیشتری دارند.

رایا و همکاران (۲۰۰۹)^{۱۰} در تحقیقی با عنوان «پارک‌ها و فضاهای باز، ایمنی و برابری شهری» به این نتیجه رسیدند که پارک‌های ایمن و پاکیزه، موجب جوامع سالم، فضای مناسب بازی کودکان، باهم بودن خانواده‌ها، پذیرا بودن افراد از سنین مختلف در کنار هم برای ورزش و تفریح می‌شوند و از لحاظ محیط‌زیست، بر زیبایی، امنیت و ارزش اقتصادی محله می‌افزایند. همچنین، پارک‌هایی با طراحی بد و نگهداری ضعیف و خطرناک، شرایطی را فراهم می‌کنند که خانواده و کودکان از هم دور می‌مانند، فعالیت‌های غیرقانونی افزایش می‌یابند و پارک‌ها و فضاهای باز شهری در حکم دارایی‌های جامعه به محیط‌های تهدید تبدیل می‌شوند.

^۸. Williams, C.

^۹. Mowen, A.J., et al.

^{۱۰}. Raya, R and Rubin, V. (2009)

قاسمی (۱۳۹۲)، به تأثیر محیط اجتماعی بر امنیت روانی زنان در شهر اهواز به بررسی امنیت زنان در محلات کیانپارس امانیه و عامری پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که از لحاظ جنسیت در رابطه با امنیت تفاوت وجود دارد. همچنین، در محلات یاد شده، امنیت زنان در شاخص‌های مختلف باهم تفاوت دارد.

رستگار و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای به ارزیابی امنیت زنان شهر مشهد در پارک‌های محله‌ای با در نظر گرفتن سطح برخورداری مناطق شهری بر پایه رویکرد CPTED^{۱۱} پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که به‌کارگیری اصول CPTED در مناطقی با درجات متفاوتی از رهیافت و امنیت، قابل تجدید نظر است. همچنین، در مناطقی که ساختارهای فرهنگی و اعتقادی عمیق‌تری وجود دارد، باید رویکرد CPTED معیارهای ریزتر و جزئی‌تری را در ارتباط با زنان و شاخصه‌های طراحی محیط لحاظ کند.

احمدی (۱۳۹۱)، به بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر سنندج و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن پرداخته است. یافته‌های پژوهش حاکی از روابط معنادار بین امنیت محل سکونت و حمایت اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان بود و متغیرهای پایبندی مذهبی، پوشش و حجاب مناسب، پایگاه اقتصادی- اجتماعی و رسانه‌های ارتباط فرهنگی، رابطه‌ای را با احساس امنیت اجتماعی نشان ندادند. نتیجه اینکه، مؤلفه‌های امنیت محل سکونت و حمایت اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان شهر سنندج رابطه دارند، همچنین وضعیت نامناسب اقتصادی، مزاحمت‌های خیابانی و همسر آزاری مهم‌ترین دغدغه‌های بسیاری از زنان این شهر را تشکیل می‌دهد.

علیدوست (۱۳۹۰)، به «طراحی کانون اجتماعی شهروندان با رویکرد امنیت زنان» پرداخته است. در این پژوهش، سنجش عوامل مؤثر بر افزایش امنیت عینی و ذهنی زنان به هنگام حضور در فضاهای شهری، از اهداف اساسی است که در این زمینه، نتایج مطالعه نشان داده که میان احساس امنیت درک شده از فضا و عواملی چون میزان آشنا بودن فضا و چگونگی تصویر ذهنی از فضا و میزان تعامل اجتماعی شهروندان در فضا ارتباط زیادی وجود دارد. همچنین، افزایش امنیت عینی در فضاهای شهری نیازمند افزایش نظارت عمومی، بهبود نورپردازی و نیز خوانا و قابل فهم کردن فضاها است.

ستوده (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان «بررسی امنیت شهروندان در محله جلفا در اصفهان»، به اشکالی از امنیت پرداخته است که به‌طور مستقیم تحت تأثیر فضای کالبدی و اجتماعی قرار می‌گیرند و بر احساس امنیت مؤثرند. نتایج تحقیق نشانگر آن است که بین احساس امنیت و شاخص‌های اجتماعی نظیر میزان اعتماد ساکنین به یکدیگر، میزان مشارکت ساکنین در حل مشکلات محله، عدم ترس از رخداد جرائم و غیره و شاخص‌های کالبدی همچون ساختار محله، میزان فعالیت، میزان ایمنی پیاده در سطح محله و غیره رابطه معناداری وجود دارد.

مدنی (۱۳۹۰) به «بررسی وضعیت احساس امنیت زنان در مراکز گردشگری ویژه بانوان شهر اصفهان» پرداخته و نتیجه گرفته که میزان احساس امنیت زنان در شهر اصفهان در حد متوسط به بالا است. همچنین، مشخص شد که میان مناطق مختلف از نظر احساس امنیت تفاوت معناداری مشاهده نشده است و میانگین آن‌ها نزدیک به هم است.

گلی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری» به امنیت زنان در پارک آزادی شیراز پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل محیطی مانند کاربری اراضی، تنوع کاربری‌های پیرامون، ساعات فعالیت آن‌ها و

¹¹. Crime Prevention Through Environmental Design

نیز مجاورت مکانی کاربری‌ها، با افزایش حس امنیت زنان پاسخ‌گو رابطه معناداری دارد. عوامل شخصی، تأثیری بر میزان امنیت زنان نداشته است.

الماسی فر و انصاری (۱۳۸۹)، به بررسی امنیت محیطی در پارک‌های منطقه‌ای به‌عنوان بخشی از فضاهای شهری از دیدگاه زنان بر پایه رویکرد CPTED پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد در کشورهایی که ساختار فرهنگی و اعتقادی عمیق‌تری وجود دارد، باید رویکرد CPTED معیارهای جزئی‌تری را در ارتباط با زنان در شاخصه‌های طراحی محیط لحاظ کند.

در پژوهشی که توسط ضابطیان و همکاران (۱۳۸۹)، تحت عنوان «بررسی الگوی برنامه‌ریزی کاربری فضاهای شهری مؤثر بر افزایش امنیت زنان؛ بخش مرکزی شهر تهران» صورت گرفته، مشخص شده که فضاهای شهری که دارای کاربری‌ها و فعالیت‌های متنوعی هستند، دارای امنیت بیشتری هستند و در این بین، بخش‌های مسکونی از بالاترین امنیت برای زنان برخوردارند. این به دلیل افزایش میزان آشنایی، خوانایی، نظارت و دسترسی به امداد در محیط مسکونی بازمی‌گردد. همچنین، بخش عمده‌ای از مشکلات ناامنی زنان در فضاهای عمومی شهری به زمان‌های پس از تاریک شدن هوا بازمی‌گردد.

بمانیان و همکاران (۱۳۸۸)، در مطالعه‌ای با عنوان «سنجش عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت زنان در محیط‌های شهری در محدوده پیرامون پارک شهر تهران» بیان کرده‌اند که بین احساس امنیت درک شده از فضا و میزان رفت‌وآمد و استفاده از آن رابطه مستقیمی هست. در بررسی رابطه بین نوع کاربری و میزان احساس امنیت، بالاترین میزان احساس مربوط به کاربری‌های مسکونی پیرامون پارک شهر است.

طبقه‌بندی مکانی فضاهای شهری برای ارتقای امنیت زنان

فضاهای عمومی شهری: تحقیقات اخیر در استرالیا و دیگر کشورها (۱۹۹۵)، نشان داده‌اند که تفرجگاه‌ها، بازارها و دیگر مراکز خرید عمومی در برابر جرم آسیب‌پذیر هستند و مؤلفه‌های مشخصه جرم در آن‌ها عبارت‌اند از: عناصری در مراکز شهری نظیر مغازه‌ها، تئاتر، رستوران‌ها، ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی و غیره. اصولاً موقعیت‌های تجاری و تفریحی بر جرم و رفتار مجرمانه در سطوح پیرامون خود تأثیر می‌گذارند، همان‌طور که این سطوح قسمتی از پیاده‌روها و فضاهای خارجی خود را نیز هم‌رنگ خود می‌کنند (بل، ۱۹۹۸: ۱۱). جرم‌هایی که عموماً در فضاهای عمومی شهری رخ می‌دهند، شامل جیب‌بری، کیف‌قاپی، وندالیسم (صدمه زدن‌های مجرمانه)، سرقت وسایل نقلیه، حمله‌های بدنی خفیف و ترساندن و نظایر آن‌ها می‌شود؛ اما بیشتر رفتارها و اعمالی که گروه‌های زیادی از استفاده‌کنندگان را از مراکز شهری می‌ترساند، اعمالی است که گرچه به‌طور اصولی جرم نیست، اما باعث بی‌نظمی عمومی می‌شود. جین جیکوب (۱۹۶۱)، از آن‌ها به‌عنوان «بربریت (وحشیگری)» خیابان یاد می‌کند. این اصطلاح زنده‌ای است که با مفهوم شهرها به‌عنوان مراکز تمدن تقابل دارد و البته بین بی‌تمدنی و خشونت اجتماعی، با بی‌تمدنی فیزیکی تفاوت وجود دارد. برای مثال حضور معتادان در یک فضای عمومی شهری، بی‌تمدنی فیزیکی و بددهنی و ناسزا گفتن او در این فضا بی‌تمدنی اجتماعی محسوب می‌شود (تیسدل^{۱۲}، ۱۹۹۶: ۸۲).

کاربری‌ها و فعالیت‌های ناشی از آن‌ها: امنیت یک فضا به کاربری‌های محاط‌کننده آن‌هم بستگی دارد و باید تدابیری برای کاهش اثرات منفی کاربری‌های خلوت و متروک که مشکل‌ساز هستند، اندیشیده شود. ایده کاربری‌های مختلط که در طی

¹². Tiesdell

دهه ۱۹۶۰ توسط جین جیکوب مطرح شد، هنوز هم به خوبی در دانش طراحی نفوذ نکرده است. در این ایده T از ساختن محیط‌هایی که زنان را در نظر بگیرد بحث شده بود. به‌طور کلی، برخی از اصول کلی مطرح شده در این زمینه به شرح زیر می‌باشند:

- کاربری‌های طبقات هم کف باید فعال باشند (منفعل و راکد نباشند و بر محیط تأثیرگذار باشند).
- توجه به تئوری چشم‌های خیابان و استفاده از نماهای فعال برای نظارت بر فضاها و ارتقای امنیت آن‌ها.
- نگهداری خوب (تئوری پنجره‌های شکسته) که اگر یک پنجره بشکند، منجر می‌شود که بقیه با سرعت بیشتری بشکنند و کلاً یک حرکت رو به زوال ماریچی ایجاد می‌شود. برای نمونه در انگلستان و در راستای ارتقای امنیت در فضاهای عمومی شهری، سیاست کاربری‌های مختلط تشویق شدند و مخلوطی از مشاغل کوچک، خانه‌ها و اداره‌ها در مراکز شهری ایجاد و آپارتمان‌ها در طبقات بالای مغازه‌ها در طرح‌ها اعمال شدند تا میزان فعالیت و بنابراین امنیت را افزایش بدهد.

بیان نظرات گوناگون در رابطه با محیط و امنیت: در طبقه‌بندی نیازها که توسط مازلو^{۱۳} به انجام رسیده است، امنیت پس از نیازهای فیزیولوژیک، آب و غذا و غیره، به عنوان دومین طبقه از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین نیازها معرفی شده است. به عقیده مازلو (۱۹۶۸)، هنگامی که نیازهای فیزیولوژیک برآورده شدند بلافاصله مردم توجهشان به برآورده ساختن و ارضای نیازهای سطح بالاتر نظیر امنیت خواهد شد. این نیازها شدیداً و به گونه‌های تنگاتنگ با توانایی‌های اجتماعی و کالبدی محیط در رابطه‌اند (صالحی، ۱۳۸۷: ۲۲). به‌طور کلی، دو بعد برای امنیت وجود دارد، یکی بعد عینی^{۱۴} که با پارامترهای عینی محیطی و رفتاری ارزیابی می‌شود و دیگری بعد ذهنی^{۱۵} است که بر اساس احساس امنیت از جمع درک می‌شود. هر دو بعد می‌توانند بر یکدیگر تأثیر بگذارند، اثر مثبت یا منفی؛ بنابراین لازم است که هر دو بعد را مورد توجه قرار دهیم تا امنیت جمع ارتقا یابد. مفهوم فضای شهری امن در مقابل مفهوم فضای شهری ناامن قرار دارد. پدیده ناامنی دارای دو جنبه عینی و ذهنی است و کلیه عرصه‌های زندگی را دربرمی‌گیرد. مقوله ناامنی از جنبه عینی، کلیه مظاهر ناامنی از جمله سرقت، قتل، خشونت و غیره را شامل می‌شود و مقوله ناامنی از جنبه ذهنی، شامل داوری در خصوص امنیت منطقه و فضا است. ناامنی، پدیده‌ای همانند فقر است و می‌توان گفت که فقر مقدمه دیگر پدیده‌های آسیب‌شناختی از جمله ناامنی، خشونت شهری و غیره است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۰۷). جین جیکوبز^{۱۶} در کتاب «زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکا»، به مسئله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محلات اشاره می‌کند. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به‌وسیله پلیس تأمین نمی‌شود؛ ولی با حضور پلیس تضمین می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به‌وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود. او در مورد خود انتظامی بودن یک خیابان چنین توضیح می‌دهد: می‌باید چشم‌هایی همواره خیابان را بنگرند، چشم‌های کسانی که ما همواره آنان را مالکان طبیعی و حقیقی خیابان می‌نامیم. پیاده‌روهای خیابان می‌باید به‌صورت مداوم مورد استفاده قرار گیرد تا بر چشم‌های ناظر بر خیابان افزوده شود و به ساکنان خیابان، شیوه نظارت به خیابان آموزش داده شود (جیکوبز، ۱۹۶۱: ۴۵). اسکار نیومن (۱۹۷۳) نیز در کتاب «مردم و طراحی

¹³. Maslow

¹⁴. Objective

¹⁵. Subjective

¹⁶. Jane Jacobs

در شهر پرخشونت»، نظریه فضای قابل دفاع را مطرح می‌کند و پیشنهاد تغییر ساختار محیط شهری را به گونه‌ای می‌دهد که جامعه نه توسط پلیس بلکه توسط افرادی که در عرصه‌هایی خاص سهیم‌اند تعریف شود. نیومن سه فاکتور افزایش جرم در محله‌های مسکونی را چنین برمی‌شمرد:

- **بیگانگی:** مردم همسایگان‌شان را نمی‌شناسند.
- **عدم وجود نظارت:** مکان‌های وقوع جرم، ارتکاب جرم را به راحتی و بدون آنکه مجرم دیده شود ممکن می‌کند.
- **دسترس بودن راه فرار:** امکان ناپدید شدن مجرم از صحنه جرم را به سرعت ممکن می‌سازد. لذا نیومن معتقد است که با استفاده از سازوکارهای نمادین و شکل دادن عرصه‌های تعریف شده می‌توان یک محیط را تحت کنترل ساکنانش درآورد (نیومن^{۹۱۷}، ۲۰۱۲: ۵۶). وی فضاهای غیرقابل دفاع را اماکن و فضاهایی تعریف کرد که به کسی تعلق ندارند و بر حفظ و نگهداری آن‌ها نظارتی نمی‌شود و حتی در مقابل دیدگان عمومی که معمولاً نوعی ابزار نظارتی و نیز عامل بازدارنده محسوب می‌شود، قرار ندارند؛ بنابراین وی فضاهای شهری را از نظر دارا بودن ویژگی‌های ایمنی به دو دسته فضاهای قابل دفاع و فضاهای غیرقابل دفاع تقسیم کرده است (صالحی، ۱۳۸۷: ۸۹).

امنیت زنان در فضاهای شهری

خوانایی و امنیت: خوانایی یک شهر از طریق ابزار کالبدی آشکارتر می‌شود و به میزانی که یک کالبد بتواند با شهروندان خود از طریق ویژگی‌های کالبدی ارتباط ایجاد کند، یک شهر خوانا و ناخوانا ارزیابی می‌شود. وقتی فضایی خوانا است به احساس امنیت و راحتی کمک می‌کند و به عکس، هنگامی که علائم راهنما وجود ندارد و فضا گیج‌کننده است احساس امنیت از بین می‌رود (ادیبی سعدی نژاد و عظیمی، ۱۳۹۰: ۸۷). یک مجموعه از علائم و نشانه‌های خوب می‌تواند عملکرد چندگانه انجام دهد، به طوری که در ابتدایی‌ترین سطح اطلاعات مؤثر، و جهات را برای مردمی که به دنبال پیدا کردن مسیر خود در اطراف مرکز شهر، یک ساختمان پیچیده، پارک‌ها یا دیگر فضاهای عمومی هستند فراهم می‌آورد.

روشنایی و امنیت: یکی از مهم‌ترین عواملی که در افزایش امنیت مؤثر است، استفاده از نور و روشنایی است. نور مناسب به مردم کمک می‌کند که بهتر ببینند و دیده شوند. بنابراین نور دو نقش مهم در ایجاد امنیت ایفا می‌کند: نخست اینکه به کسی که ناظر یک وضعیت است کمک می‌کند که واضح‌تر ببیند، این امر موجب می‌شود با افزایش احساس تحت مراقب بودن، ارتکاب جرم کاهش یابد. دوم اینکه مردم را تشویق می‌کند که در محل بمانند؛ زیرا رؤیت پذیری بیشتر مانع از بروز جرم می‌شود؛ چراکه بسیاری از فضاها از جمله پارک‌ها و بوستان‌ها با آغاز تاریکی کارایی خود را از دست می‌دهند و به فضایی بی‌دفاع در شهر تبدیل می‌شوند (قرایی، رادجهانبایی و رشید پور، ۱۳۸۹: ۲۳). به طور کلی، روشنایی یک عامل بازدارنده برای اعمال مجرمانه است؛ چراکه هم مقرون به صرفه و هم دارای عملکرد آسان و قابل اعتماد است.

پارک، فضاهای سبز و امنیت: پارک و فضاهای سبز به عنوان یکی از مهم‌ترین عرصه‌ها و فضاهای عمومی شهرهای معاصر، در صورتی که همه گونه شرایط آسایش محیطی در آن‌ها فراهم شده باشد، نقش بسیار عمده‌ای در برطرف کردن نیازهای گوناگون اجتماع، فرهنگی و روان‌شناختی شهروندان خواهد داشت. این در حالی است که این نوع فضاها در صورت اتخاذ تصمیمات مختلف مستعد رفتارهای ناهنجار و مجرمانه نیز هستند (قربانی و تیموری، ۱۳۸۹: ۳۱)؛ بنابراین علاوه بر آثار مطلوب فضای سبز، عوامل نامطلوبی وجود دارد که باعث خدشه‌دار شدن آثار مطلوب فضای سبز شهری می‌شود. یکی از

¹⁷. Newman

مهم‌ترین مباحث مطرح‌شده در این زمینه، بحث امنیت اجتماعی فضای سبز شهری است. بر اساس نظریه‌های کلاسیک از خودبیگانگی، تنهایی، سازمان شکنی و فشارهای روانی که جامعه شهری بر شهروندان خود تحمیل می‌کند، باعث افزایش افسردگی، خودکشی، اعتیاد، فرار از خانه، پرخاشگری، انحرافات اخلاقی و انواع جرم و جنایت در جامعه شهری می‌شود و از آنجا که وقوع جرم علاوه بر لزوم شرایط مختلف، مستلزم شرایط مستعد مکانی است. برخی مکان‌ها به‌ویژه پارک و فضاهای سبز عمومی، در شهرها واحد ویژگی‌هایی می‌شوند که با شرایط موردنیاز برای وقوع جرم مطابقت می‌کند. به دنبال این جریان، پارک‌ها به محلی برای بروز انواع تجاوزها، سرقت، آزار و اذیت روحی و جسمی زنان و کودکان و همچنین برای خرید و فروش مواد و سایر جرائم تبدیل می‌شود که با در پیش گرفتن برخی سیاست‌ها و تدابیر مانند تمرکززدایی در طراحی پارک‌ها، پخش کردن کاربری‌ها در کل سایت و استفاده از پوشش گیاهی پراکنده می‌توان ضریب امنیت آن را افزایش داد و آن را به محیطی پویا و امن برای زنان و سایر افراد تبدیل کرد (صالحی فرد و علیزاده، ۱۳۸۷: ۲۷). بررسی‌ها نشان می‌دهد که تجربه بودن در پارک ممکن است فشارهای روحی و روانی را کاهش، تفکر و تعمق را افزایش دهد. حس جوانی را در سکنه شهر تقویت کرده و آرامش و راحتی را برایشان به ارمغان بیاورد (توکلی و ماجدی، ۱۳۹۲: ۲۴).

نقش آگاهی از محیط در امنیت: برای اینکه زنان بتوانند با امنیت کامل بعد از تاریک شدن هوا به مکان‌های شهری (پارک‌ها) دسترسی داشته باشند و بتوانند به راحتی محیطی را که در آن هستند بشناسند تا بدانند کجا هستند و چگونه باید محیط را ترک کنند و در صورت لزوم چگونه می‌توانند کمک پیدا کنند، باید به همه اصول زیر توجه کنند: نور، راه‌های امن، آگاهی و علامت و اطلاعات دیگر و درست و قانونی بودن (حامدی و نعیمی، ۱۳۸۹: ۱۶۰).

نقش قابل دید بودن محیط در امنیت: قابل دید بودن یک فاکتور مهم در افزایش احساس امنیت و آسایش استفاده‌کنندگان یک محیط به‌عنوان یک پارک است. درواقع اگر مردم بتوانند جلو و اطراف خود را ببینند و مردم دیگر را مشاهده کنند، احساس امنیت آن‌ها به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش پیدا می‌کند. وضوح مرزها به کاربران پارک اجازه و توانایی بررسی حضور افرادی که ممکن است برای آن‌ها یک خطر محسوب شود را می‌دهد که این عمل یعنی توانایی دید داخل و خارج از منطقه نفوذپذیری بصری نامیده می‌شود (زیاری، ۱۳۹۲: ۴۴).

نقش پلیس در تأمین امنیت: افزایش ناامنی‌های اجتماعی، سرقت‌ها، رفتارهای غیرمسئولانه و ضداجتماعی، امروزه در بسیاری از جوامع به شکل حاد درآمده و از حالت یک پدیده اجتماعی خارج و به شکل یک معضل اجتماعی نمودار شده است که سلامتی و امنیت جامعه را به مخاطره می‌اندازد (طاهری، ربانی و ادیبی نژاد، ۱۳۸۸: ۲۳). در این میان، یکی از مهم‌ترین ارگان‌ها برای حفظ نظم و امنیت جامعه، پلیس است. نقش ذاتی و اصلی پلیس در یک محیط، برقراری نظم عمومی است و سایر وظایف پلیس، نظیر وظایفی که در خصوص کشف جرائم مهم انجام می‌دهد و برخی اقدامات فضایی که به پلیس محول می‌شود، درواقع وظایف ثانوی پلیس هستند. در این راستا، عامل اعتماد بین شهروند و پلیس یکی از بارزترین اصولی است که در صورت تأمین آن، شرایط برقراری امنیت در یک مکان فراهم می‌شود. دورکیم، اعتماد را زائیده رعایت اخلاقیات در جامعه می‌داند و می‌گوید یک شخص اگر صادق و راست‌گو باشد و به خواسته‌های دیگران به خاطر اخلاقیات مشترک و هم‌نوایی با هنجارها احترام بگذارد، می‌تواند به دیگری اعتماد داشته باشد و خود نیز مورد اعتماد باشد (شایگان، ۱۳۸۷: ۴۳).

نقش جنسیت در میزان آگاهی: جنسیت به عنوان تأثیرگذارترین عامل شخصیتی در احساس ناامنی مطرح شده است. نوع جنایت در مورد مردان و زنان متفاوت است و حس امنیت آنان نیز تبعاً متفاوت است. عموماً زنان نسبت به مردان بیشتر احساس ترس می‌کنند، اگرچه ممکن است کمتر از مردان قربانی خشونت در محیط‌های شهری عمومی شوند. مردان احساس مثبت‌تر در مورد امنیت محیط خودشان نسبت به زنان دارند. به‌طور کلی، احساس ناامنی و امنیت یک حس منحصر به فرد است. برخی از مردم درباره موقعیت‌هایی که به شدت بر دیگران اثر می‌گذارند، احساس ناامنی می‌کنند. این احساس می‌تواند در طول زمان و تحت تأثیر عوامل گوناگون کاهش پیدا کند. همچنین، برخی از مردم به طور ذاتی احساس ترس و نگرانی می‌کنند، در حالی که برخی دیگر از این نظر قوی‌تر هستند. در این میان، میزان امنیت زنان بر فعالیت‌های روزمره آنان اثراتی نظیر اینکه حرکت‌های آنان را محدود می‌کند و به‌ویژه بعد از تاریک شدن هوا موجب در خانه ماندن آن‌ها می‌شود و فرصت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آنان را کاهش می‌دهد، در این فرایند آن‌ها از فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی نظیر کار کردن تا دیر وقت و شغل‌هایی که شیفته هستند یا کلاس‌های عصر و گاهی نظایر آن مستثنی می‌شوند و البته در این‌گونه موارد، زنان فقیر بیشتر قربانی می‌شوند (الیاسی زاده و دیگران، ۱۳۸۹: ۴۵).

فرضیه‌ها و مدل تحقیق

- به نظر می‌رسد بین افزایش کنترل اجتماعی از طریق نیروی انتظامی، با احساس امنیت زنان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های اطراف پارک با میزان احساس امنیت زنان رابطه وجود دارد

نمودار ۱: مدل تحلیلی پژوهش بر اساس عوامل و سنجه‌های تحقیق (منبع: نگارندگان)

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش دارای ماهیت توصیفی- تحلیلی و پیمایشی بوده و با توجه به موضوع مورد مطالعه و فرضیه‌های ارائه‌شده، اطلاعات موردنیاز از طریق بررسی اسناد و مدارک آرشیوی، کتابخانه‌ای، اسنادی و مطالعات میدانی، نظرخواهی و تکمیل پرسشنامه در پارک‌های مورد مطالعه به دست می‌آید. جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه شهروندان (زنان) شهر ایلام به تعداد ۸۴۰۲۳ نفر در سال ۱۳۹۰ بوده که از این تعداد ۳۲۲ نفر به شیوه اتفاقی انتخاب شد که به منظور پوشش خطای احتمالی، تعداد آن به ۳۵۰ نفر ارتقاء داده شد. در این روش، برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. پارک‌های منتخب شهر ایلام، شامل: پارک‌های، چغاسبز، کوثر، ملت، کودک، معلم و رزمندگان است. در انتخاب شش پارک مذکور، سطح کارکرد پارک‌های مورد نظر (سطح شهری) و محل قرارگیری پارک‌ها (داخل یا بیرون محدوده شهری) و پرتدد بودن آن‌ها در شهر ایلام مدنظر بوده است. جهت بررسی روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه، از نظر کارشناسان و اساتید مربوطه جهت بررسی و اصلاح پرسشنامه استفاده شد. همچنین، با انجام پیش‌آزمون، نقص‌های احتمالی پرسشنامه و گویا و کارا بودن پرسش‌ها و گزینه‌ها از نظر پاسخگویان بررسی و تغییراتی در پرسشنامه اعمال شد. پرسشنامه و تحلیل داده‌های تحقیق بر اساس مبانی نظری تحقیق و پاسخ‌ها با استفاده از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت یا گزینه‌های متعدد طبقه‌بندی شدند. طبقه‌بندی، تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و SPSS انجام شد. برای سنجش پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد.

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ شاخص‌های پژوهش

ابعاد	نهادهای کنترل و نظارت	ویژگی‌های کالبدی داخل پارک	کاربری‌های اطراف پارک
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۸۵	۰/۷۲	۰/۷۳

معرفی متغیرها و شاخص‌های تحقیق: شاخص‌ها و معیارهای به کار گرفته در این مطالعه در هر یک از اصول پنج‌گانه رویکرد امنیت محیطی و اصول پنج‌گانه رویکرد امنیت اجتماعی، جهت سنجش میزان احساس امنیت زنان با توجه به ویژگی‌های محدوده مورد مطالعه و مرور ادبیات مربوطه انتخاب شده است. در سطح اول از مدل تحلیلی ارائه شده، هدف اصلی پژوهش بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر ایلام با تأکید بر شاخص‌های محیطی و اجتماعی از منظر این رویکرد است قرار دارد. بدین منظور، سطح دوم مدل شامل اصول پنج‌گانه رویکرد امنیت محیطی و اصول پنج‌گانه رویکرد امنیت اجتماعی است و در سطح سوم معیارهای هر یک از اصول قرار گرفته‌اند.

جدول ۲: معرفی شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش

بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهر ایلام با تأکید بر شاخص‌های محیطی و اجتماعی			وجود نیروی انتظامی و پلیس وجود نگهبانان وجود دوربین و وسایل کنترل نامحسوس نظارت بر فضا خوانا و قابل فهم نمودن فضا
	نظارت	نظارت مطلوب بر فضاها نورپردازی مناسب فضاها اختلاط مناسب کاربری‌ها	کنترل نابهنجار ی و نظارت اجتماعی
	ورودی/ خروجی	چارچوب حرکتی مناسب دشوار سازی آماج جرم	تراکم جمعیت
			تراکم و شلوغی پارک گروه‌های مراجعه‌کننده به پارک مقطع زمانی مراجعه به پارک وجود افراد ناباب اجتماعی در پارک
قلم روپایی	تفکیک روشن فضاهای عمومی، نیمه عمومی و خصوصی ایجاد حس هویت و تعلق خاطر در ساکنان	آشنا بودن فضا	احساس حس تعلق به مکان دادن رنگ تعلق به مکان حس مکان
مدیریت و نگهداری	مکان‌یابی بهینه کاربری‌ها رسیدگی و نظارت مستمر بر فضاها	تصاویر ذهنی از فضا	محتوی تصاویر ذهنی عوامل مؤثر در شناخته شدن ساختمان‌ها

	امنیت فیزیکی	طراحی مناسب ساختمانها تجدید ساخت یا حذف فضاهای آسیب پذیر	تعامل اجتماعی	ویژگی های محیط ساخته شده و قابلیت تعامل اجتماعی کاربرد طراحی برای برقراری تعامل اجتماعی
--	-----------------	--	------------------	---

(منبع: یافته های میدانی نگارندگان)

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی: بخش اول یافته‌های پژوهش حاصل از داده‌های استخراج شده از پرسشنامه است. پرسشنامه‌ها در پارک‌های مورد مطالعه به نسبت جمعیت مناطق و تعداد افراد مراجعه کننده به پارک توزیع شد.

گروه‌های سنی پاسخگویان: در بررسی مربوط به سن مراجعه کنندگان؛ بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال با ۵۰/۰۹ درصد و پس از آن گروه ۲۶ تا ۳۵ سال با ۲۹/۷ درصد بوده است. به عبارتی، می‌توان بیان کرد ساختار سنی پاسخگویان جوان بوده است.

وضعیت تأهل پاسخگویان: ۵۲ درصد پاسخگویان مجرد و ۴۸ درصد متأهل بوده‌اند.

تحصیلات پاسخگویان: در بررسی وضعیت تحصیلات پاسخگویان مشخص شد که بیشترین فراوانی مربوط به افراد با مدرک تحصیلی کارشناسی، دیپلم و کاردانی با ۴/۲ و ۲۶/۲۹ و ۲۵/۱ درصد و کمترین فراوانی مربوط به افراد بی‌سواد با فراوانی ۲/۲ درصد است.

وضعیت اشتغال پاسخگویان: در بین جامعه آماری مورد پژوهش، ۱۰/۳ درصد دارای شغل دولتی، ۱۹/۱ درصد خانه‌دار، ۱۹/۷ درصد آزاد، ۱۰/۶ درصد بیکار، ۰/۱۰ شغل خصوصی، ۲۳/۴ محصل یا دانشجوی، ۰/۴ درصد بازنشسته و ۲/۹ درصد سایر بوده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود به ترتیب قشر محصل یا دانشجوی، خانه‌دار و آزاد، بیشترین میزان را در بین گروه‌بندی شغلی در بین شهروندان مراجعه کننده به پارک‌ها داشته‌اند.

جدول ۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه آماری مورد مطالعه

۴/۳	۱۵	سایر
۱۰/۴	۳۷	بیکار
۲۳/۱	۷۷	خانه‌دار
۵/۴	۱۹	بازنشسته
۲۳/۴	۸۳	محصل
۱۰/۳	۳۳	دولتی
۲۴/۳	۸۵	آزاد
۳/۲	۲۲	ارتشد به بالا
۲۹/۴	۱۰۲	کارشناسی
۲۵/۱	۸۸	کاردانی
۲۶/۲	۹۲	دیپلم
۱۰/۸	۳۸	زیر دیپلم
۲/۳	۸	بی‌سواد
۰/۵۲	۱۸۳	مجرد
۰/۴۸	۱۶۷	متاهل
۰/۹	۳	۶۱ >
۳/۷	۱۳	۴۶-۶۰
۱۴/۸	۵۳	۳۶-۴۵
۲۹/۷	۱۰۴	۲۶-۳۵
۵۰/۹	۱۷۸	۱۵-۲۵

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

انگیزه‌ها و تمایلات پاسخگویان: مراجعه به پارک‌های شهری بر اساس عوامل و انگیزه‌های مختلف و بر اساس ویژگی‌های فردی و اجتماعی شکل می‌گیرد؛ روی آوردن مردم به پارک‌ها و فضاهای سبز بیانگر نیاز آنان به مناظر طبیعی و همچنین نیازهایی است که انتظار تأمین و برآورده ساختن آن را دارند. برای استفاده از پارک‌ها، برخی از عوامل از نظر مراجعه کنندگان در اولویت هستند. در این راستا، بخشی از سؤالات پرسشنامه به انگیزه‌ها و تمایلات عمومی اختصاص داده شده است. این اطلاعات می‌تواند به تصمیم سازان برای ارائه راهبردهایی موافق با نیازهای عمومی کمک کند.

دلایل مراجعه به پارک: در این مورد، از مخاطبان سؤال شد که دلیل آمدن شما به پارک چیست؟ و در پاسخ ۹ گزینه مطرح شد. داده‌های حاصل نشان می‌دهد سه اولویت مهم به ترتیب به گزینه‌های نزدیکی به طبیعت (۲۶/۱ درصد)، تفریح (۲۱/۱ درصد) و در کنار خانواده بودن (۱۴/۲ درصد) عنوان شده است؛ بنابراین پارک‌ها از نظر شهروندان یک فضای تفریحی هستند که می‌توانند برای تفریح و دورهم بودن به آن مراجعه کرده و میل نزدیکی به طبیعت را که نیاز خالص و بی‌غرضانه انسان را به طبیعت منعکس می‌کند را برآورده کنند.

جدول ۴: دلایل مراجعه به پارک

تعداد	۳۶	۷۴	۹۱	۱۳	۵۰	۳۳	۱۰	۲۰	۲۳	۳۵۰
درصد فراوانی	۱۰/۲	۲۱/۱	۲۶/۱	۳/۷	۱۴/۲	۹/۳	۲/۸	۵/۷	۶/۵	۱۰۰

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

میزان مراجعه به پارک: در پاسخ به سؤال هرچند وقت یکبار به پارک می‌آیید؟ پرسش‌شوندگان از چهار گزینه هرروز، هفتگی، ماهانه و گاه‌به‌گاه در حدود ۳۶/۵ درصد عنوان کرده‌اند که به‌صورت هفتگی به پارک مراجعه دارند و پس از آن، در حدود ۳۱/۴ درصد عنوان کرده‌اند که به‌صورت گاه‌به‌گاه به پارک مراجعه دارند؛ لذا باید عنوان کرد که پارک‌ها یکی از مهم‌ترین فضاهای تفریحی و گذران اوقات فراغت در شهر هستند که لزوم توجه بیشتر به این مکان‌ها را ضروری می‌سازد.

جدول ۵: میزان مراجعه به پارک

فراوانی	۸۰	۱۲۸	۳۱	۱۱۱	۳۵۰
درصد فراوانی	۲۲/۸	۳۶/۵	۸/۸	۳۱/۴	۱۰۰

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

مساحت و ابعاد پارک: اندازه پارک یکی از شاخص‌هایی است که لازم است برنامه‌ریزان شهری در انتخاب آن به ترجیحات و علایق شهروندان توجه کنند و حتی منشأ این تمایلات را شناسایی یا آسیب‌شناسی کنند. ۳۵/۱ درصد پرسش‌شوندگان این پژوهش، پارک‌های بزرگ و ۳۰/۵ درصد پارک‌های متوسط را ترجیح داده‌اند که لزوم توجه مدیران و برنامه‌ریزان را به پارک‌ها در مقیاس واحد همسایگی و محلی را ضروری می‌کند.

جدول ۶: میزان تمایل به وسعت پارک

فراوانی	۹۶	۱۲۳	۱۰۷	۲۴	۳۵۰
درصد فراوانی	۲۷/۴	۳۵/۱	۳۰/۵	۶/۸	۱۰۰

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

تمایل به فضای دنج: در ارتباط با سؤال چگونه فضاهایی را بیشتر در پارک‌ها می‌پسندید؟ ۶۱ درصد پاسخگویان فضاهای دنج و ۳۹ درصد فضاهای شلوغ را عنوان کردند که نشانگر آن است که شهروندان به دنبال محیطی دنج برای رهایی از محیط شهری و رسیدن به آرامش هستند.

جدول ۷: تمایل پاسخگویان به فضاهای دنج یا شلوغ

فضای دنج	۲۱۳	۶۱
فضای شلوغ	۱۳۷	۳۹
مجموع	۳۵۰	۱۰۰

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

مدت زمان توقف در پارک: در پاسخ به سؤال هنگام مراجعه به پارک معمولاً چند ساعت در پارک می‌مانید؟ بیش از نیمی از پرسش‌شوندگان گزینه ۱ تا ۳ ساعت را انتخاب کرده‌اند و همچنین ۶۶/۸ بهترین زمان استفاده از پارک‌ها را عصرها و شب‌ها عنوان نموده‌اند.

جدول ۸: مدت زمان توقف در پارک

کمتر از ۱ ساعت	۵۲	۱۴.۸
----------------	----	------

۱ تا ۳ ساعت	۲۳۳	۶۶.۵
۳ تا ۶ ساعت	۵۰	۱۴.۲
نیم روز و بیشتر	۱۵	۴.۲
مجموع	۳۵۰	۱۰۰

(منبع: مطالعات میدانی نگارندگان)

یافته‌های استنباطی

بر اساس فرضیه اول تحقیق (وجود رابطه معنادار بین نهادهای کنترل و نظارت و میزان امنیت زنان)، در این بخش ضریب همبستگی پیرسون برای دو شاخص نهادهای کنترل و نظارت و شاخص امنیت محاسبه شده است. بر این اساس، همبستگی به دست آمده عدد $۰/۷۶۹$ را نشان می‌دهد. این همبستگی نشان از رابطه مثبت و بالای میان دو شاخص نهادهای کنترل و نظارت و احساس امنیت است که با افزایش یک شاخص دیگر نیز افزایش می‌یابد. سطح معناداری نیز برابر $Sig = ۰/۰۰۰$ است؛ بنابراین معناداری نیز در سطح ۹۹% است. در مورد معنادار بودن رابطه با توجه به مقدار $(Sig = ۰/۰۰۰)$ ، رابطه تأیید شده و فرضیه پذیرفته می‌شود.

جدول ۹: همبستگی شاخص نهادهای کنترل و نظارت و احساس امنیت

جدول ۹: همبستگی شاخص نهادهای کنترل و نظارت و احساس امنیت			
احساس امنیت	Pearson Correlation	۱	$**۰/۷۶۹$
	Sig. (2-tailed)		$۰/۰۰۰$
	N	۳۵۰	۳۵۰
نهادهای کنترل و نظارت	Pearson Correlation	$**۰/۷۶۹$	۱
	Sig. (2-tailed)	$۰/۰۰۰$	
	N	۳۵۰	۳۵۰

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

بر اساس فرضیه دوم تحقیق (وجود رابطه بین ویژگی‌های کالبدی داخل پارک کاربری‌های اطراف پارک با میزان احساس امنیت زنان)، در این بخش ضریب همبستگی پیرسون برای دو شاخص ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های درون و بیرون پارک با میزان احساس امنیت زنان محاسبه شده است. بر این اساس همبستگی به دست آمده عدد $0/790$ را نشان می‌دهد. این همبستگی نشان از رابطه مثبت و بالای میان دو شاخص ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های اطراف پارک با میزان احساس امنیت زنان که با افزایش یک شاخص دیگر نیز افزایش می‌یابد. سطح معناداری نیز برابر $0/000 = \text{Sig}$ است؛ بنابراین معناداری نیز در سطح بیش از ۹۹ درصد است. در مورد معنادار بودن رابطه با توجه به مقدار $(0/000 = \text{Sig})$ ، رابطه تأیید شده و فرضیه پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۰: همبستگی شاخص ویژگی‌های کالبدی داخل و کاربری‌های اطراف با احساس امنیت

احساس امنیت	Pearson Correlation	۱	$0/790^{**}$
	Sig. (2-tailed)		$0/000$
	N	۳۵۰	۳۵۰
ویژگی‌های کالبدی و کاربری‌های اطراف	Pearson Correlation	$0/790^{**}$	۱
	Sig. (2-tailed)	$0/000$	
	N	۳۵۰	۳۵۰

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

محاسبه رگرسیون چندگانه توأم در راستای فرضیه‌های پژوهش

در این مرحله، در راستای فرضیه‌های تحقیق، از روش رگرسیون چندگانه توأم استفاده شده است. در واقع، ارتباط دو شاخص به‌عنوان متغیرهای مستقل (نهادهای کنترل و نظارت و ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های اطراف پارک) با شاخص امنیت به‌عنوان متغیر وابسته، سنجیده می‌شود؛ بنابراین نقش و اهمیت و میزان تأثیرگذاری هرکدام از متغیرهای مستقل در متغیر وابسته مشخص خواهد شد. در آزمون صورت گرفته، R^2 (واریانس تبیین شده) در سطح $0/827$ بوده است که نشان‌دهنده تأثیر ۸۲ درصدی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته بوده است. واریانس تبیین نشده (تفاضل واریانس تبیین شده با یک) برابر $1/18$ درصد بوده است که نشان‌دهنده تأثیر ۱۸ درصدی سایر متغیرهای محاسبه نشده بر متغیر مستقل است. معناداری

آزمون صورت گرفته از روی جدول آنوا در سطح بیش از ۹۵ درصد است ($Sig = ۰/۰۰۰$). ضریب تأثیرگذاری متغیرهای مستقل نیز از جدول ضریب تأثیرات قابل استخراج است. به گونه‌ای که بیشترین تأثیرگذاری مربوط به شاخص ویژگی‌های کالبدی پارک و کاربری‌های اطراف پارک با بتای $۰/۵۵۲$ و پس از آن، شاخص نهادهای کنترل و نظارت با بتای $۰/۵۱۲$ بر روی متغیر وابسته تأثیر گذارند. معناداری برای شاخص‌های ذکر شده در سطح بیش از ۹۹ درصد بوده است ($Sig = ۰/۰۰۰$). جدول شماره ۱۱ و ۱۲ ضریب تعیین و ضریب تأثیرات را نشان می‌دهند.

جدول ۱۱: مقدار متغیرها و مقادیر R چندگانه

۱	۰/۸۹۰۹	۰/۸۲۷	۰/۸۲۵	۲/۸۲۶۹۳
متغیر مستقل: نهادهای کنترل و نظارت، ویژگی‌های کالبدی داخل پارک، کاربری‌های اطراف پارک				

جدول ۱۲: ضریب تأثیرات

Coef f i ci ent sa						
	مقدار ثابت	۳۷/۰۸۲	۲/۷۲۵		۱۳/۴۷۶	۰/۰۰۰
۱	نهادهای کنترل و نظارت	۱/۴۲۱	۰/۰۶۹	۰/۵۱۲	۲۰/۴۷۱	۰/۰۰۰
	کاربری‌ها	۱/۲۹۹	۰/۰۵۹	۰/۵۵۲	۲۲/۰۴۹	۰/۰۰۰
متغیر وابسته: امنیت						

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه‌ای که از این مقاله به دست می‌آید و می‌تواند برای پژوهش‌های دیگر در این زمینه نیز راهنما باشد این است که: امنیت در محیط‌های مختلف، متفاوت است و بعضی از مکان‌ها، زمینه‌ساز جرم و مزاحمت دیگران می‌شود، ولی دیگر فضاها برعکس، باعث جلوگیری از آن، دیدگاهی بر این عقیده است که تغییر دادن شخصیت و رفتار افراد بسیار دشوارتر از تغییر دادن شرایط فیزیکی و محیطی آنهاست. ما می‌توانیم با تغییر یا اصلاح و نظم دادن محیط فیزیکی و کالبدی شهر باعث جلوگیری از به وجود آمدن شرایط ناهنجار جامعه و بی‌تمدنی اجتماعی و فیزیکی و بزهکاری شویم. بر این اساس، در این تحقیق به بررسی عوامل محیطی و اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت زنان پرداخته شده است. فضای فیزیکی پارک بر روی متغیرهای قلمرو گرایی، نظارت و مراقبت، تعاملات اجتماعی، میزان احساس امنیت زنان تأثیر دارد. میزان ناامنی در پارک بر روی تعاملات اجتماعی ساکنان و میزان مشارکت آنها بر هم تأثیرگذار است و در پی آن باعث بالا رفتن میزان احساس در آنها می‌شود. میزان قلمرو گرایی زنان که با هویت مکانی در ارتباط و بر روی نظارت و مراقبت آنها از پارک تأثیرگذار است و در پی آن باعث بالا رفتن احساس امنیت بر روی زنان در پارک می‌شود. بنابراین، می‌توان با طراحی درست شهری و توزیع عادلانه امکانات و ایجاد فضاهایی امن برای گذراندن اوقات فراغت زنان و از پی آن بالا رفتن نظارت غیررسمی ساکنان و مراقبت و نگهداری از محیط پارک و دخالت دادن خود در بهتر شدن شرایط پارک، محیطی با امنیت و آرامش بالا و دور از مزاحمت و بزهکاری ایجاد کرد. تأمین امنیت در پارک به عنوان فضای عمومی، به عوامل زیادی مانند کاربری‌های پیرامون، طراحی محیط داخل پارک و نحوه دسترسی به آن وابسته است. اهمیت موضوع در منطقه مورد مطالعه از آنجا نمایان می‌شود که شهر ایلام همواره با مشکل کمبود فضاهای تفریحی متناسب با جمعیت و ساختارهای جمعیتی، فرهنگی و اقلیمی خود و خصوصاً امنیت در این گونه فضاها روبرو بوده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که پارک کوثر بالاترین میانگین امنیت را از نظر نهادهای کنترل و نظارت و ویژگی‌های کالبدی داخل پارک دارد و پارک کودک نیز از لحاظ کاربری‌های اطراف بالاترین میانگین را دارد و پس از آن، پارک‌های کوثر، معلم، رزمندگان و چغاسبز قرار دارند. جهت اطمینان از معنادار بودن رابطه از آزمون‌های آماری استفاده شد و با انجام آزمون پیرسون مشخص شد که همبستگی نهادهای کنترل و نظارت و ویژگی‌های کالبدی داخل پارک و کاربری‌های اطراف، با امنیت پارک معنادار است؛ بنابراین دو فرضیه مطرح شده در ابتدای تحقیق تأیید شد. برای بررسی دقیق‌تر روابط بین سنجه‌های امنیت اجتماعی و محیطی، روابط احتمالی این سنجه‌ها از نظر آماری نیز بررسی شد و مشخص شد همه سنجه‌های امنیت اجتماعی و محیطی بر امنیت پارک تأثیرگذار هستند و برخی از سنجه‌ها نیز مستقیماً بر نوع مراجعان پارک تأثیر دارند. در تحقیقات افرادی مانند جیکوبز، ویلسون و کلینک، کاربری زمین و ارتباط فضا با نوع کاربری مورد توجه قرار گرفته است. تنوع کاربری‌ها به‌ویژه در بخش‌هایی از شهر که باعث حضور جمعیت در ساعت‌های مختلف شب و روز می‌شود، مقدمات نظارت غیررسمی را فراهم می‌آورد؛ در حالی که در فضاهای با کاربری یکنواخت که منحصر به حضور گروهی خاص در ساعت‌هایی معین است، موجب شکل‌گیری مکان خلوت و زمینه‌ساز حضور مجرمان و سرانجام ایجاد ناامنی می‌شود. در بررسی پاسخ‌های پرسشنامه نیز مشخص شد که بخش‌هایی از پارک‌ها که در مجاورت کاربری‌های گوناگون است، از مطلوبیت بیشتری برخوردار است. پارک‌های شهر ایلام نیز به دلیل برخورداری از فضاهای متعدد غیرقابل دفاع در پیرامون و داخل و نیز تنوع کاربری‌های مختلف در اطراف

به‌سادگی می‌توان قلمروهای ثانویه افراد را در ساعت‌های مختلف مشاهده کرد. نتایج پرسشنامه نیز گویای این است. مجموع دستاوردهای این پژوهش حاکی از این است که پارک‌ها یکی از مهم‌ترین فضاهای تفریحی در شهر ایلام هستند که در زمینه امنیت باید مورد توجه جدی قرار گیرند. از آنجا که کیفیت فضاهای عمومی به‌ویژه پارک‌ها در وضعیت سلامت اجتماعی نقش مؤثری دارد، نباید به پارک‌ها صرفاً به‌عنوان یک بخش از کالبد شهر و پرکننده فضاهای خالی نگریست که به‌صورت موردی و مستقل در زمین‌های فاقد کاربری ایجاد می‌شوند و لازم است هدف‌گذاری مناسب و راهبردی اجتماعی در پارک‌ها در صدر اهداف مدیریت شهری در این زمینه قرار گیرد. ابزارهای مختلفی در دست طراحان و برنامه‌ریزان شهری است که فضای اجتماعی پارک را آن‌گونه که می‌خواهند هدایت کنند؛ عناصر طراحی، عناصر محیطی و مکانی، امکانات فرهنگی، رفاهی و غیره از مهم‌ترین این ابزارها هستند. در نتیجه، با توجه به نقش قابل توجه پارک‌ها در میان سایر فضاهای تفریحی و اهمیت ویژه‌ای که شهروندان برای این فضای عمومی شهری قائل هستند، لازم است در خصوص ابعاد اجتماعی و محیطی آن‌ها و سایر ابعاد در زمینه امنیت زنان توجه بیشتری صورت پذیرد. مطالعات نظری و میدانی این تحقیق نشان می‌دهد که فضاهای شهری که دارای کاربری‌ها و فعالیت‌های متنوع هستند و رضایتمندی از خدمات در آن‌ها بیشتر است و نهادهای کنترل و نظارت در آن‌ها فعال‌تر هستند دارای امنیت بیشتری هستند. براساس تجارب بررسی شده می‌توان گفت پویا و فعال بودن فضا، میزان آشنایی، خوانایی و نظارت بر فضا و دسترسی داشتن به امداد از جمله دیگر شاخص‌های اصلی و مؤثر در برنامه‌ریزی کالبدی و اجتماعی جهت ارتقای امنیت زنان در فضاهای عمومی شهری از جمله پارک‌ها هستند. همچنین، بخش عمده‌ای از مشکلات ناامنی زنان در فضاهای عمومی شهری به زمان‌های پس از تاریک شدن هوا باز می‌گردد که نتایج مطالعات نشان داده است با افزایش رونق و حیات شبانه از طریق کاربری‌ها و فعالیت‌های دایر در شب و روشنایی و نظارت ناشی از آن‌ها، عابران بیشتری در فضا حضور خواهند داشت و موجب ارتقای امنیت خواهد شد. بنابراین، ضرورت تأمین نیازها و استانداردهای خاص زنان و بهره‌گیری از رویکردهایی مانند فضای قابل دفاع، انتخاب عقلانی و امنیت عمومی و سایر نظریات مرتبط که در طراحی محیط‌ها و فضاهای عمومی در شهرها بتوانند تأمین‌کننده این نیازها و استانداردها باشند، باید مورد توجه برنامه‌ریزان و طراحان شهری قرار گیرند. مطالعات انجام‌شده در این زمینه نشان می‌دهد که تأمین امنیت در پارک به‌عنوان فضای عمومی، به عوامل زیادی مانند رضایتمندی از خدمات موجود در پارک، کاربری‌های پیرامون، طراحی محیطی داخل پارک و نحوه دسترسی و نقش نهادهای کنترل و نظارت و غیره به آن وابسته است.

پیشنهادها

- فراهم کردن سهولت نظارت شهروندان و مراجعان به پارک بر فضاهای درونی و بیرونی پارک.
- نورپردازی مناسب در سطح پارک‌ها به گونه‌ای که از ایجاد محیط‌های کور و ناامن (مخصوصاً در شب) جلوگیری شود.
- مهم‌ترین عامل دافعه پارک‌های مورد مطالعه مخصوصاً پارک کوثر و چغاسبز به دلیل دور بودن از مسیر شهر و در نتیجه، کمبود امنیت مخصوصاً در شب بوده است که حضور نیروی انتظامی و مراقبت بیشتر و تأمین روشنایی بیشتر، می‌تواند به بهبود امنیت در این گونه پارک‌ها کمک کند.
- توجه به تئوری چشم‌های خیابان و استفاده از نماهای فعال برای نظارت بر فضاها و ارتقای امنیت آن‌ها.
- جلوگیری از ایجاد فضاهای دنج و مخفی در پارک یا نظارت بیشتر بر فضاهای ایجاد شده و پرهیز از ایجاد فضاهای مساعد جهت ارتکاب جرائم.
- حضور بهنگام پلیس و نظارت کامل در قسمت‌های مختلف پارک در مقاطع زمانی مختلف مخصوصاً در شب و حضور مداوم نگهبانان در پارک.

منابع و مآخذ

منابع فارسی:

- احمدی، محمد (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر سنندج و عوامل اجتماعی مؤثر در آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهشکده علوم بهزیستی، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.
- ادیبی سعدی نژاد، فاطمه و عظیمی، آزاده (۱۳۹۰). تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی (مطالعه موردی: شهر بابلسر)، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۵، صص ۱۲۳-۱۳۲.
- الیاسی زاده مقدم، سید نصرالدین و ضابطیان، الهام (۱۳۸۹). بررسی شاخص‌ها برنامه‌ریزی شهری مؤثر در ارتقای امنیت زنان در فضاهای عمومی بارویکرد مشارکتی (نمونه موردی: شهر بابلسر)، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۵، صص ۱۴۱-۱۵۶.
- پاپلی یزدی، محمدحسین و رجبی، حسین (۱۳۸۲). نظریه‌های شهر و پیرامون، تهران: انتشارات سمت.
- توکلی، نیکی و ماجدی، حمید (۱۳۹۲). عملکرد محیط‌های سبز و طبیعی در ارتقای سلامت روحی و روانی انسان، فصلنامه هویت شهر، سال ۷، شماره ۱۳، صص ۶۵-۸۵.
- حامدی، راضیه و نعیمی محمدرضا (۱۳۸۹). زنان و اجتماع امن، دو فصلنامه پلیس زن، سال ۴، شماره ۱۲.
- رستگار، موسی، عبادی نیا، فهیمه و مقدم، شهرزاد (۱۳۹۲). ارزیابی امنیت زنان شهر مشهد در پارک‌های محله ایبا در نظر گرفتن سطح برخورداری مناطق شهریبیر پایه رویکرد CPTED، ششمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران پدافند غیرعامل، صص ۱۲۱-۱۳۲.
- رضوان، علی، فتحی، منصور (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با احساس ناامنی در محلات شهری؛ در ناحیه ۳ منطقه ۱۷ شهرداری تهران، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۱۲، شماره ۱۵، صص ۷۶-۹۷.
- زنجانی زاده اعزازی، هما (۱۳۸۱). زنان و امنیت شهری، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، شماره ۳۴.
- زیاری، کرامت اله، عیوضلو، داوود و جهانبخش، ریکا (۱۳۹۲). تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت، صص ۱۳۷-۱۶۴.
- ستوده، سارا (۱۳۹۰). بررسی امنیت شهروندان در محلات شهری (نمونه موردی: محله جلفا اصفهان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده معماری و شهرسازی گروه شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان.
- شایگان، فریبا (۱۳۸۷). بررسی میزان اعتماد مردم به پلیس (مطالعه موردی: شهر تهران)، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۱۱۱-۱۳۰.
- صالحی فرد، محمد و عزیزاده، سید دانا (۱۳۸۷). تحلیلی بر ابعاد اجتماعی روان‌شناختی فضاهای سبز در شهرها با رویکرد مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱، صص ۱۸۰-۲۰۰.
- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷). ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، صص ۱۱۴-۱۰۷.

- طاهرخانی، حبیب‌الله (۱۳۸۱). ایجاد فضاهاى قابل دفاع شهری، مجله مدیریت شهری، شماره ۹.
- طاهری، زهرا، ربانی، رسول و ادیبی زاده، مهدی (۱۳۸۸). رابطه نقش پلیس و احساس امنیت در شهر اصفهان، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۱، شماره ۱، صص ۱۳۷-۱۵۶.
- علیدوست، سارا (۱۳۹۲). طراحی کانون زندگی اجتماعی شهروندان (با رویکرد امنیت زنان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اصفهان.
- قاسمی، فاطمه (۱۳۹۲). تأثیر محیط اجتماعی بر امنیت زنان در شهر اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین و GIS، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- قرایی، فریبا، رادجهانبایی، نفیسه و رشیدپور، نازیلا (۱۳۸۹). بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری (نمونه موردی؛ مناطق ۲ و ۱۱ تهران)، دو فصلنامه معماری و شهرسازی آرمانشهر، شماره ۴.
- قربانی، رسول و تیموری، راضیه (۱۳۸۹). تحلیلی بر نقش پارک‌های شهری در ارتقای زندگی شهری با استفاده از الگوی Escaping-Seeking (نمونه موردی؛ پارک‌های شهری تبریز)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲، صص ۶۲-۴۷.
- گلی، علی (۱۳۹۱). زنان و امنیت در فضاهاى عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)، دوره ۳، شماره ۲، بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص ۱۴۳-۱۶۴.
- یاپنگ غراوی، بای محمد (۱۳۹۰). تحلیل نقش فضای سبز شهری در توسعه پایدار شهر (سلامت) (منطقه مورد مطالعه؛ منطقه ۶ تهران)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.

- Bell, Wendy(1998). Women and Commiunity Safety, Bell Planning Associates South Australia, NO 32.
- Hille, Pain b, Rachel (1999). Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built Environment, ADepartment of Geography, University of -Helsinki, Helsinki, UK, Finland b Division of Geography and Environmental Management, University of Northumbria at Newcastle,pp282-296.
- Jacobs, J. (1961). The death and life of great Ammerican, cities, New York Vintage Books.
- John M. Lubuva and Anna Mtani (2004). Urban Space and Security: A Case of the Dar es Salaam, Safety Audits for Women, Dar es Salaam, Tanzania, P 13-17.
- Mowen,A.J., et al .)2009(.Perceptions of Health and Safety in Urban Parks. Journal of Applied Sciences. 5(1), 71-79.
- Newman.O. (2010). Defensible space: people and design in the violent city. London: Architectural Press.
- Raya, R and Rubin,V.)2009(. Safety, Growth, and Equity: Parks and Open Space. Third of a five-part series on infrastructure equity by PolicyLink.
- S. Tiesdell (1998). Fear and Gender in Public Space, City center management and safer city centers: approaches in Coventry and Nottingham, university Nottingham, institute of urban planning ,school of built environment, pergamon, uk.
- Williams,C., Thwaites, E.)2011(. Managing Urban Parks. Journal of Park and Recreation Administration. 12(2(, pp 11-24.